

Քեդու (ա.), խորոզիք.
 Քեդու (թ.), թաշկինակ.
 Քեկի (թ.), մզիչ, քամիչ. Քեկի(ր) ևեկե, քամիչ
 կոնք. մեծ քամիչ.
 Քեք (թ., քեք), շահ.
 Քեքի (ա.), շնորհ, քարհնամուտիւն.
 Քեկի, Իւլի (թ., քեքի, քեքի), իցիւ. երկրորդ
 ձեռք — Իւլ հմ, իւլիչիմ (ա. իւլիչի).
 Քեքու (թ.), կեռաս.
 Քեքի (թ., քեքի), կիր.
 Քեքի (քառ չան. Հն. Ակն. 70 — քեքի, եւ 74 —
 «քեքի» (քեք, ?), կեքիչ (քեքիչ մեջ).
 Քեքի (թ.), օժուկ.
 Քեք (պ. քեք), անկիւն.
 Քեքի (թ., քեքի), կամուրջ.
 Քեք (թ., քեք), արմատ.
 Քեքի (թ., քեքի), ընտանիք.
 Քեքի (ա. քեքի), քաղաք. մուրաշիկ.
 Քեքի (ա.), տոկոս.
 Քեքի (ա. քեքի), շահ, օգուտ.
 Քեք (ա. քեք), տարբերութիւն.
 Քեքի (պ. քեքի — ընդարձակ?), զուարթ, քաղաք.
 Քեք (թ.), թրքական քեք.
 Քեքի (ա. քեքի), ճակատագիր, բախտ.
 Քեքի (թ., քեքի), վերաբեր.
 Քեքի (պ.), հրաման.
 Քեքի (պ. քեքի), կարճ թեւաւոր բաժնիկ,
 գործածական Ակնու.մ.
 Քեքի, քեք (թ.), տոկոս. Պոլ. քեքի.
 Քեքի (թ., քեք), քեքի, քեքի. Քեքի, քեքի.
 Քեք (ա. քեք), քեքի, լոյս, այս ինչ.
 Քեք (պ.), քեք.
 Քեքի, քեքի (ա. քեքի, քեքի), քեքի, քեքի.
 քեք, մուրաշիկ.

ՄԱՏԵՆԱԽՈՍԱԿԱՆ

ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԵՐԱՆ. Դ. — Կրթական վերածնունդին:
 Կ. Պոլիս, 1909, 80 էջ 112: Գին 4 ղրշ.

Ահա գիրք մը եւս, զոր հետաքրքիր ուշա-
 դրութեամբ ու օգտիւ պիտի կարդան մանկանց
 դաստիարակութեան նուիրական գործող զա-
 ղող ազնի դաստիարակը եւ ուսուցիչը: «Երթա-
 կան վերածնունդին» անունը ծղգիւ կը համա-
 կատարանէ գրքի միջի բովանդակութեան,
 որ ի հարկէ, զուտ դպրոցական ըլլալով, իւր
 կէտ նպատակին ունի «միայն կրթական հարցեր,
 խնդիրներ յուզել եւ գոհացում պահանջել
 մանկութեան եւ դաստիարակութեան իրաւունք.
 ներունդ»:

Երբ ազգային արդի դաստիարակութեան
 բազմակողմանի թերութիւնները հանրածանօթ

են, վերածնունդի ակտը զգալի դարձած է
 ազնի կողմ, քանի որ ցարդ ի գործածութեան
 եղող կրթական գրութիւնք չկրցան իրենցմէ
 անկալուած արդիւնքն յառաջ բերել, եւ —
 ինչպէս Հեղինակը քիչ մ'աւելի յառաջ կ'եր-
 թայ — «քանի որ պէտք եղածին չափ կուտան
 տէր եւ իրենց պաշտօնին գիտակից կրթական
 մշակներ չենք ունեցած»:

Երբ ազգ. դաստիարակութեան կարեւոր
 հարցին առնչէն աններելի թերութիւնն յայտ
 է նախ, որ մենք տղուն մէջ առողջ նկարա-
 գրին իւր առած ուսման հետ համընթաց զար-
 գանալուն հոգ չենք տաներ եւ երկրորդ, որ մեր
 վարժարաններն առանց բացառութեան առնեն
 ալ առաւել կամ նուազ ուսուցչական նիւ-
 թապաշտութեամբ վարակուած են: Ինչ հարկ
 կար՝ օր. համար, ուսմանց ծրագիրներն անչափ
 չափազանց խճկել ու խճողել (նիւթապաշտու-
 թիւն) եւ անդին տղուն մտային կարողութեանց
 զարգացումն անտեսել... Donner des con-
 naissance est bien, former l'esprit est
 mieux (J. Carré, Traité de Pédagogie
 scol. 168). Հաստ լաւ ըսած էր Հ. Եասարով
 անգղիական տիպար դաստիարակութեան մեթո-
 դին մասին խօսելով. «Դաստիարակութեան բռն
 իսկ եւ գլխաւոր նպատակը չի կայանար պար-
 զապէս ըղեղը կրթելու վրայ, հապա միեւնոյն
 տանն առողջ նկարագրի հետ» գործունեայ
 միտք ու քաջառողջ մարմին մը տանդելու
 վրայ»:

Այսօր մեր վարժարաններու մէջ զանա-
 զան ուսման կ'աւանդուին, որոնք կրթութեան
 թէ իւր միջոց եւ թէ իւր նպատակ կը ծա-
 ուայն. յիշողութիւնները կը ծանրաբեռնուին,
 ուսուցանելու մեքենական եղանակներ կը գոյա-
 նան. եւ այս առնել ինչ բանի ծառայեց —
 մարդկային կարողութիւնները բթացնելու եւ
 — որ աւելին է — ի սպառ անզարգ մնալու:
 Այս է ահա մեր վարժարաններու մէջ աւան-
 դուած (իւր նպատակ) լեզուէն լեզուաց յառաջ
 բերած զարմանալի արդիւնքը, որով այն կ'ըլլայ
 որ, այսօր մեր ազգ. վարժարաններու ուսմանց
 շրջանը մեքենական բոլորած չայտարանիք 90%օր
 ի վեճակի չեն ըլլար՝ չըսեմ օտար լեզու, եւ ոչ
 իսկ իրենց մայրենի լեզուն կոկիկ գրել եւ —
 աւելի գէշը — շնորհքով հասկնալ: Պատ-
 ճառը. որովհետեւ վարժարանաց տաւջագրեալ
 ծրագիրները չեն համապատասխաներ ժամա-
 նակիս պահանջմանց: Հաստ լաւ ըսած է Հեղի-
 նակը. «Չեւեհ հաստութեան տէր անձինք կը պակ-

սին մեղի... գիտակից ուժեր ցանցառ են, եւ եթէ քիչ մ'աւելի խորունկէն պրպտելու ըլլանք, իսկոյն պիտի տեսնենք որ, այս ամենուն իրական պատճառը մեր տուած հարեւանցի ու մակերեւութային կրթութիւնն է լոկ եւ ոչ այլ ինչ:

Արդ, Հեղինակն այս ու ասոր նման դպրոցական բարեկարգութեան հայող շատ մը հարցեր կը շօշափէ, հարցեր՝ որոնց կիրարկմամբն է միայն որ մենք պիտի կարենանք մեր հնաւանդ ու պատու երկական գրութեամբ օժտուած վարժարաններն ըստ մասին բարեկարգութեան ճամբան դնել: Բայց թէ երբ. ասոր պատասխանը՝ եթէ ոչ բոլորովին ժխտական, գոնեայ առ այժմ անորոշ ժամանակի մը կոնայ վերապահուած ըլլալ:

Գրքին իբր վերջաբան աւելցուած է "Կոչ կրթականներու" գլուխը, ուր կը կարդանք հետեւեալ դիտողութեան արժանի սողերը. "Օսմ. սհա՛ն. րէժիմին աստե՛ն, բոլոր օսմ. տարբերը մրցուի մէջ են, եւ արդէն ամենքն ալ գլած

անցած են Հայերը իրենց յառաջդիմական տեսակետով: Ազնիւ կրթականներ դարձրեցէք յաւակնոտ եւ սնապարծ յայտարարութիւններէ եւ համոզումներէ. ի՛նչ կ'արժէ Հայը իր յառաջդիմութեամբ եւ կրթական գործով. որչափ գրամ ու աշխատութիւն յատկացուցած է իր այդ նպատակին, քանի՞ հատ հեղինակներ ունի... Մենք համոզուած ենք թէ եղած ենք, ամէն ազգերէ ու ցեղերէ աւելի ընդունակ ենք եւ զարգացած ենք. այո՛, մենք մեծաբան ըլլալէ զատ ուրիշ մասնագիտութիւն եւ առաւելութիւն չունինք. գաղափարի, գիտութեան, գեղարուեստի... մէջ յետամնաց ենք. եւ եթէ այսպէս մնանք տակաւին շատ աւելի պիտի յետադիմենք եւ խրոխտաբար ինքզինքնիս յառաջագէ՛մ պիտի նկատենք..." (106): Յաւելի, բայց շատ ուղիղ նկարագրութիւն:

Իցիւ թէ Հեղինակին աշխատութեան սերմերը բերրի գետնի վրայ իյնալով՝ ակնկալուած պտուղը յառաջ բերին, զոր կը մաղթենք ի բոլոր սրտէ: Զ. Գ. ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

INHALT

ԳՐԱԿԱՆ — Վաճառագացի Թ.: 1909—1910. Հայ կեանք. 33:

ՄԱՏՆԵՆԳՐԱԿԱՆ — Ակինեան Զ. Ն.՝ Վրթանէս Վրդ. Զերդող եւ իւր քրկասիրութիւնները. 37:

ԱՃԱՌԵԱՆ Զ.՝ Հայոց գրերը. 46:

ԱՃԱՌԵԱՆ Զ.՝ Յուցակ հայերէն շեռագրաց նոր-հայազէտի. 52:

ԼԵՋՈՒՆԱՐԱԿԱՆ — Գազանձեան Յովհ.՝ Սահմանական ներկան հայ բարբառներու մէջ. 55:

ՄԱՋԱԿՈՒԹԵԱՆԳ Մ.՝ Անսայ բարբառի փոխ առած բառերը օտար լեզուներէ. 57:

ՄԱՏՆԵՆԱՌՍՏԱԿԱՆ — Նազադեան Յովհ. Խ., Կրթական վերածնութիւն. (Զ. Գ. Գարանֆիլեան). 63:

LITERARISCH — Vandaç'i Th.: 1909—1910. Das armenische Leben. 33.

LITERATURGESCHICHTE — Akinian P. N.: Vrthanes Vardapet der Philosoph und seine Schriften (II). 37.

Adjarian H.: Die armenischen Schriften. 46.

Adjarian H.: Die armenischen Handschriften in Neu-Bajazet (II). 52.

LINGUISTISCH — Gazandjian Joh.: Das Indikativ Präsens in arm. Dialekten. 55.

Maxoudian M.: Die Fremdwörter in dem Dialekte von Akn. 57.

REZENSION — Pädagogische Wiedergeburt (P. G. Karanfilian). 63.

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ԵՒ ՊԱՏԱՍԻՆԱՏՈՒԻ ՄԱՐԱԿԻՐ Զ. ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՆԻ
ՎԻԵՆԱ, ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ ՅՊՐԻՆՆ